

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 377.1:37.013.43

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.12749235>

**Мультикультурне освітнє середовище та його вплив на вивчення
іноземних мов**

Трубенко Ірина Анатоліївна,

кандидат філологічних наук, доцент Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
18031, м. Черкаси, бульвар Шевченка 81, Україна,
rinatrubenko@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5802-2929>

Стрелок Надія Володимирівна,

старший викладач загальноакадемічної кафедри іноземних мов
Військової академії, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога 1, Україна,
margosha777.love@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6953-9333>

Ткаченко Людмила Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та міжнародної
комунікації Черкаського державного технологічного університету,
18006, м. Черкаси, бульвар Шевченка 460, Україна,
ljudatk@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6286-6246>

Прийнято: 18.06.2024 | Опубліковано: 16.07.2024

***Анотація:** Метою статті було з'ясувати вплив мультикультурного освітнього середовища на вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти України. Для досягнення поставленої мети було використано такі загальнонаукові **методи дослідження**, як аналіз, синтез, порівняння та узагальнення. У **результатах** визначено, що знання здобувачами освіти однієї або більше іноземних мов на такому рівні, що дозволяє говорити, читати й писати, є важливою умовою для успішного мультикультурного навчання. З'ясовано, що мультикультурна освіта спрямована на розвиток міжкультурної компетентності в здобувачів освіти, виховання в них толерантного ставлення до представників різних культур та народів, удосконалення навичок ефективної взаємодії з ними. Важливими елементами впровадження полікультурної освіти в закладах вищої освіти є забезпечення культурної різноманітності, формування міжкультурних компетенцій та толерантності серед здобувачів освіти в позааудиторній діяльності, а також створення мобільної моделі полікультурного освітнього середовища. В умовах полікультурної реальності важливим аспектом є використання нових інтенсивних технологій навчання мов. EuroCom як ефективна технологія для вивчення декількох мов безпосередньо сприяє створенню мультикультурного освітнього середовища. Використання технології EuroCom дозволяє ефективно навчати іноземних мов, враховуючи різноманітність мовних і культурних аспектів, що відповідає принципам мультикультурної освіти. Впровадження інноваційних підходів у навчання іноземних мов, зокрема використання цифрових технологій, методики мовного занурення, інтерактивних методів, доводить свою ефективність у підвищенні якості освіти та покращенні підготовки майбутніх фахівців. Знання іноземних мов не лише розширює можливості взаєморозуміння в глобальному світі, але й сприяє культурній інтеграції та збагаченню особистісного розвитку кожного*

здобувача вищої освіти. У висновках зазначено, що розвиток мультикультурного освітнього середовища є важливим кроком на шляху до підготовки висококваліфікованих і компетентних фахівців, які зможуть ефективно працювати в умовах глобалізації.

***Ключові слова:** інтеркультурна компетентність, адаптація освітніх методів, багатомовність у навчанні, академічна інтеграція.*

Multicultural educational environment and its influence on learning foreign languages

Iryna Trubenko,

Candidate of Philology Sciences, Assistant Professor, Chair of Foreign Languages,

Educational-Scientific Institute of Foreign Languages, Bohdan Khmelnytsky

National University of Cherkasy,

18031, Cherkasy, Shevchenko Boulevard 81, Ukraine,

rinatrubenko@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5802-2929>

Nadiia Strelok,

Senior Teacher, General Academic Department of Foreign Languages,

Military Academy,

65009, Odesa, st. Fontanskaya road 1, Ukraine,

margosha777.love@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6953-9333>

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Liudmyla Tkachenko,

Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Foreign Languages and
International Communication, Cherkasy State Technological University,

18006, Cherkasy, Shevchenko Boulevard 460, Ukraine,

ljudatk@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6286-624>

***Abstract:** The **purpose** of the article was to find out the influence of a multicultural educational environment on the study of foreign languages in higher education institutions of Ukraine. To achieve the goal, such general scientific **research methods** as analysis, synthesis, comparison and generalization were used. The **results** determined that students' knowledge of one or more foreign languages at such a level that allows them to speak, read and write is an important condition for successful multicultural education. It was found that multicultural education is aimed at the development of intercultural competence among students, education in them of a tolerant attitude towards representatives of different cultures and peoples, as well as at the development of skills of effective interaction with them. Important conditions for the implementation of multicultural education in institutions of higher education are ensuring the multicultural potential of individual educational disciplines, the formation of intercultural competences and intercultural tolerance of education seekers in extracurricular activities, the creation of a mobile model of a multicultural educational environment of an educational institution. In the conditions of a multicultural reality, an important aspect is the use of new intensive language learning technologies. EuroCom, as an effective technology for learning multiple languages, directly contributes to the creation of a multicultural educational environment. The use of EuroCom technology makes it possible to effectively teach foreign languages, taking into account the diversity of linguistic and cultural aspects, which corresponds to the*

*principles of multicultural education. The introduction of innovative approaches to teaching foreign languages, such as the use of digital technologies, language immersion methods, and interactive methods, shows its effectiveness in improving the quality of education and training future specialists. Knowledge of foreign languages not only expands the possibilities of mutual understanding in the global world, but also contributes to cultural integration and enrichment of the personal development of each student of higher education. The **conclusions** indicate that the development of a multicultural educational environment is an important step on the way to the training of highly qualified and competent specialists who will be able to work effectively in the conditions of globalization.*

Keywords: *intercultural competence, adaptation of educational methods, multilingualism in education, academic integration.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Інтеграція України до європейського освітнього простору вимагає перегляду традиційних підходів в освіті. Утвердження принципів толерантного спілкування й взаємоповаги між представниками різних національностей та формування мультикультурного освітнього середовища стає все більш важливим, оскільки це сприяє більш ефективній підготовці молодого покоління до життя в сучасному глобалізованому світі.

Забезпечення високого рівня якості підготовки фахівців відповідно до міжнародних стандартів є одним зі стратегічних завдань сучасної системи освіти України. Це завдання можна розв'язати лише шляхом удосконалення наявних методів навчання й викладання та впровадження інноваційних технологій в освіту. Особливо актуальним є застосування інноваційних підходів у вивченні іноземних мов, знання яких дозволяє здобувачам вищої освіти розвивати

міжкультурні навички, що є важливими на сучасному глобальному ринку праці. У цьому контексті дослідження впливу мультикультурного освітнього середовища на вивчення іноземних мов має важливе значення для ефективної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні аспекти мультикультурного освітнього середовища розглядаються в працях О. Бучковської, О. Веремчук [1]. А. Лесик та Д. Корнеєв дослідили проблему забезпечення полікультурної освіти в закладах вищої освіти та проаналізували основні механізми реалізації її ідей [2]. В. Шкарлет зазначив, що полікультурність є процесом входження людини в іншу культуру через розвиток особистої культури, а полікультурна освіта є процесом самореалізації особистості в полікультурному світі [3]. Л. Голубнича, І. Костікова, Н. Сорока, Т. Щокіна, І. Голопич визначили особливості розвитку міжкультурної компетентності здобувачів вищої освіти як однієї з основних умов реалізації міжкультурної освіти в сучасному світі. Автори наголосили на тому, що для успішного розвитку міжкультурної компетенції необхідні знання іноземних мов, розуміння національної культури мови перекладу та володіння універсальними навичками спілкування [4]. Частина науковців активно досліджувала питання впровадження принципів міжкультурної освіти в програми викладання іноземних мов, зокрема Т. Кириченко, Т. Рідель [5], А. Ляшина [6] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд наукових праць виявив, що, попри значну кількість робіт, присвячених обраній проблематиці дослідження, недостатньо вивченим залишається питання впливу міжкультурного освітнього середовища на процес вивчення іноземних мов.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні впливу мультикультурного середовища на процес вивчення іноземних мов. Відповідно до мети роботи були сформульовані такі завдання:

- схарактеризувати мультикультурне освітнє середовище та основні умови його реалізації;
- проаналізувати основні підходи до викладання іноземних мов в умовах мультикультурного середовища;
- дослідити роль технологій та інноваційних інструментів у підтримці ефективного навчання іноземних мов у мультикультурному контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. В умовах полікультурного освітнього середовища людина стикається з двома особистісно значущими проблемами: збереженням своєї культурної ідентичності та адаптацією в мультикультурному середовищі. З огляду на це, головною педагогічною метою є формування особистості, яка зможе успішно адаптуватися до життя в полікультурному середовищі, виявлятиме розуміння й повагу до різноманітності культур, а також володітиме вміннями мирного й гармонійного співіснування з представниками різних національностей. З цього випливають актуальні завдання для галузі освіти:

- 1) освоєння здобувачами освіти культури власного народу;
- 2) виховання в здобувачів освіти позитивного ставлення до культурних відмінностей;
- 3) створення педагогічних умов для інтеграції культур;
- 4) розвиток навичок спілкування представників різних субкультур.

Мультикультурний підхід до освіти підтримує концепцію холістичної освіти, яка сприяє співпраці та взаємоповазі між усіма учасниками освітнього процесу. Основна мета полягає в стимулюванні бажання постійно розширювати знання про себе та світ, розвивати свої здібності й бути готовими до змін. Ефективна холістична освіта передбачає поєднання емоційного, естетичного та творчого потенціалу всіх учасників навчального процесу як для передання, так і

для засвоєння знань. Мультикультурний підхід до освіти нерозривно пов'язаний з вивченням іноземних мов. У контексті холістичної освіти, яка сприяє співпраці, взаємоповазі та розвитку особистості, іноземна мова відіграє ключову роль.

Мова є потужним інструментом у міжособистісному спілкуванні в полікультурному суспільстві, який формує особистість людини. Важливим чинником розвитку професійних компетентностей майбутнього фахівця є інтеграція іноземної мови з фаховими навчальними дисциплінами, що є основою для здобуття здобувачами освіти додаткових професійних знань у предметній галузі обраного фаху для співпраці з представниками інших культур [1].

До важливих умов реалізації полікультурної освіти в закладах вищої освіти належать:

- розвиток потенціалу полікультурних аспектів окремих навчальних дисциплін;
- формування міжкультурних компетенцій та міжкультурної толерантності здобувачів освіти в позааудиторній діяльності;
- створення груп із різноманітною культурною та національною складовою, які об'єднують ідеї, вірування та представників різних країн;
- розробка мобільної моделі полікультурного освітнього середовища закладу освіти [2, с. 21].

Для розвитку міжкультурної компетентності та міжкультурної комунікації важливо знати теорію та мати практику, оскільки іноземну мову, культуру можна опанувати лише через активну діяльність. Основою для формування міжкультурної компетентності є реальний досвід міжкультурної діяльності та спілкування. Формування міжкультурної компетенції важливо асоціювати з розвитком особистості здобувача освіти, його готовністю до участі в міжкультурному діалозі на основі принципів співпраці, взаємної поваги,

толерантністю до відмінностей у культурних традиціях та подолання культурних бар'єрів [4].

Тісно пов'язане з мультикультурним освітнім середовищем і процесом формування міжкультурної компетентності в здобувачів освіти поняття «багатомовності». Багатомовність в освіті передбачає компетентнісно орієнтоване навчання трьох і більше мов (рідної, державної та іноземної) з метою формування в здобувачів освіти здатності використовувати їх у реальному житті, зокрема як інструменти опанування змісту немовних предметів [7]. У мультикультурному середовищі важливо враховувати культурну ідентичність кожної групи, і багатомовність є ключовим інструментом для цього. Багатомовність сприяє підготовці майбутніх фахівців до роботи в глобалізованому світі, де знання кількох мов є важливою перевагою для міжнародної комунікації й співпраці. Зазвичай процес навчання другої або третьої мови розпочинається з усного курсу, тобто основна увага приділяється аудіюванню та усному спілкуванню. Цей етап триває досить довго й відбувається або в умовах окремих мовних курсів, або з частковим використанням порівняльного методу.

В умовах полікультурної реальності викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти, зокрема іноземної мови, набуває особливої актуальності. Вивчення іноземної мови розширює культурні знання здобувачів освіти та дозволяє їм стати повноправними членами полікультурного середовища. Різні культури мають різні мовні реакції, і їх освоєння є важливим для розуміння мислення, характерного для конкретного мовленнєвого співтовариства. На сьогодні важливим аспектом є використання нових інтенсивних технологій навчання мов, зокрема рецептивної технології EuroComprehension (EuroCom). Це система практичних заходів, які спрямовані на збереження або набуття багатомовності шляхом формування рецептивних компетенцій у споріднених

мовах, починаючи з розвитку навичок читання. Найбільш ефективною технологія EuroCom є для тих, хто мотивований вивчати декілька мов, а також для тих, хто потребує знання мов для професійних чи навчальних цілей, або для спілкування в іншомовному середовищі. Особливо це стосується тих здобувачів освіти, які вже володіють хоча б однією іноземною мовою, що створює основу для переходу до спорідненої мови [8].

Одним із прогресивних засобів вивчення іноземних мов, ознайомлення з культурою та менталітетом інших країн є занурення в іншомовне середовище. Методика «мовного занурення» є сучасним комунікативним підходом до вивчення іноземних мов. Вона полягає в створенні штучного мовного середовища, запрошенні викладача-носія мови та ізоляції навчальної групи від її рідного мовного оточення. Значною ефективністю характеризується використання різних мобільних додатків у процесі занурення в іншомовне середовище. Функціонал сучасних мобільних пристроїв спрощує вивчення іноземної мови та полегшує процес подолання міжкультурних бар'єрів [9].

У процесі навчання в межах комунікативної лінії значне місце повинні займати різні види ігор. Рольова гра є методом навчання, який дозволяє здобувачам освіти виконувати завдання в межах їхніх ролей. Цей метод покращує загальну культуру спілкування та соціальної поведінки, а також допомагає здобувачам освіти опанувати навички усного перекладу [6]. Найбільш цікавими формами рольових ігор, які підвищують пізнавальну активність здобувачів освіти та змінюють їхнє ставлення до освітнього процесу, є пресконференції, заочні подорожі, інтерв'ю, круглі столи, телемости, репортажі, екскурсії [10].

Не менш важливими є й інші інтерактивні методи навчання, оскільки вони сприяють, з одного боку, поглибленню та вдосконаленню знань, а з іншого – імітації індивідуальної й колективної мовленнєвої діяльності [11]. Інтерактивна

діяльність на заняттях з іноземної мови передбачає організацію та розвиток діалогового й полілогового спілкування, що сприяє взаєморозумінню, взаємодії та спільному розв'язанню проблем. У процесі діалогового навчання здобувачі освіти вчаться критично мислити, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин та відповідної інформації, брати участь у дискусіях. Для цього на заняттях організовується індивідуальна та групова робота, використовуються дослідницькі проєкти, робота зі словниками та іншими джерелами інформації, а також творчі завдання.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності викладання іноземних мов у закладах вищої освіти України є застосування інноваційних методів та технологій. Такий підхід сприяє більш ефективному залученню здобувачів освіти до навчання та розвитку в них комунікативних навичок [5]. Розвиток цифрових технологій значно покращує процес вивчення іноземних мов, роблячи його більш доступним, ефективним і захопливим. Інтерактивні мультимедійні платформи, мобільні додатки та онлайн-ресурси дозволяють здобувачам освіти отримувати нові знання в будь-який час і в будь-якому місці. Цифрові інструменти надають здобувачам освіти доступ до різноманітних ресурсів, які демонструють використання мови й культурний контекст, що важливо для розвитку мовленнєвих навичок і міжкультурної компетентності [12].

Невід'ємною складовою процесу вивчення іноземних мов є такі інноваційні технології як штучний інтелект та віртуальна реальність. Ці технології допомагають індивідуалізувати освітній процес, відкривають широкий доступ до різноманітних освітніх ресурсів та забезпечують гнучкість. ChatGPT є однією з технологій штучного інтелекту, побудованою на основі архітектури GPT (Generative Pre-trained Transformer). Чат-бот GPT характеризується здатністю генерувати природну мову для відповідей на

запитання або запити. Цей інструмент корисний для розвитку професійної комунікативної компетентності в умовах змішаного, дистанційного або самостійного навчання, оскільки сприяє формуванню навичок самостійного, творчого та критичного мислення [13]. Подібні мовні моделі можуть також використовуватись як індивідуально налаштовані асистенти для здобувачів освіти, які вивчають іноземні мови, імітуючи складні сценарії та пропонуючи цінні інтерактивні вправи [14].

Багато програм для вивчення іноземних мов використовують сучасні технології штучного інтелекту для оптимізації процесу навчання. Ці програми зазвичай застосовують алгоритми обробки природної мови й машинного навчання для оцінювання вимови, надання зворотного зв'язку в реальному часі та створення персоналізованого контенту з урахуванням поточного рівня знань користувача. Прикладом таких програм є Cambridge English Write & Improve і Voice Spice Recorder.

Враховуючи, що Україна продовжує активно інтегруватися в принципи сталого освітнього розвитку, які є типовими для західних суспільств, відповідність норм використання ресурсів штучного інтелекту повинна відповідати всім вимогам розвиненого демократичного суспільства. Це означає, що штучний інтелект виконуватиме прагматичні функції в освіті для забезпечення високого рівня якості та відповідатиме нормам громадянського суспільства (без порушення правових, моральних та етичних принципів освітнього розвитку). Відповідно, для української освіти важливо підтримувати динаміку практичної реалізації інноваційних елементів та планувати стратегії узгодження принципів штучного інтелекту з основними принципами освіти [15].

Сучасні викладачі повинні розуміти основні аспекти впровадження технологій штучного інтелекту в освітній процес, уміти інтегрувати їх у методики навчання та аналізувати їхні переваги й недоліки для ефективного

викладання. Цьому мають сприяти програми підвищення кваліфікації для викладачів.

Мультикультурна освіта повинна стати одним із пріоритетів для сучасних закладів освіти, а реалізувати її мають викладачі зі сформованим полікультурним мисленням. Особливу роль у цьому процесі відіграють викладачі іноземних мов, оскільки в специфіці їхньої дисципліни закладені змістовні можливості полікультурної освіти.

Висновки. У сучасному глобальному світі, де швидко посилюються взаємозв'язки між країнами та народами, заклади вищої освіти відіграють важливу роль у підготовці фахівців для розв'язання проблем, від яких залежить подальший прогрес людства. Мультикультурне освітнє середовище є важливим фактором у підготовці майбутніх фахівців, оскільки воно сприяє розвитку в них толерантності, взаєморозуміння та ефективної взаємодії між представниками різних культурних груп. В умовах полікультурної реальності важливим аспектом є використання нових інтенсивних технологій навчання іноземних мов, які є потужним інструментом міжособистісного спілкування та формування особистості людини. Впровадження інноваційних підходів у навчання іноземних мов, таких як інтерактивні методи, цифрові технології, штучний інтелект, рецептивні технології, сприяє ефективному розвитку мовленнєвих навичок та формуванню міжкультурної компетентності в здобувачів вищої освіти. Важливу роль у розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти та інших навичок, необхідних у мультикультурному середовищі, відіграють викладачі іноземних мов. Вони повинні вміти інтегрувати різні інноваційні технології та підходи в навчальні програми, аналізувати їхні переваги й недоліки для ефективного викладання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці нових підходів до підготовки викладачів іноземних мов для успішної інтеграції міжкультурних аспектів в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Бучковська О., Веремчук О. Мультикультурний підхід до професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 3(107). С. 60–64. DOI: 10.37026/2520-6427-2021-107-3-60-64 (дата звернення: 09.05.2024).
2. Лесик А. С., Корнєєв Д. Є. Ідеї полікультурності та їх реалізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Вісник університету Альфреда Нобеля*. 2021. № 2(22). С. 18–22. DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-2 (дата звернення: 09.05.2024).
3. Шкарлет В. Розвиток полікультурної компетентності майбутніх учителів засобами іноземних мов. *Молодий вчений*. 2021. № 3(91). С. 220–224. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-47> (дата звернення: 09.05.2024).
4. Holubnycha L., Kostikova I., Soroka N., Shchokina T., Golopych I. Intercultural Competence Development at Universities. *Postmodern Openings*. 2021. Vol. 12. P. 200–214. URL: <https://doi.org/10.18662/po/12.1sup1/279> (дата звернення: 09.05.2024).
5. Кириченко Т. О., Рідель Т. М. Глобалізація та сучасні аспекти викладання англійської мови в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 60. С. 50–53. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/60.9> (дата звернення: 09.05.2024).
6. Ляшина А. Деякі особливості методики викладання перекладу в полікультурному середовищі. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2020.

№ 18. С. 339–347. DOI: 10.24144/2617-3921.2020.18.339-347 (дата звернення: 09.05.2024).

7. Снегір'ова В. Багатомовність як сучасна освітня стратегія. *Інновації в сучасній освіті: методологія, технології, ресурсне забезпечення, дидактичні та виховні аспекти: збірн. наук. пр. за матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Ізмаїл, 20 травня 2022 р.). Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2022. С. 103–105. URL: <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/20.05.22.pdf#page=104> (дата звернення: 09.05.2024).

8. Богданець-Білоskalенко Н., Фідкевич О. Л. Педагогічні умови реалізації рецептивної технології у контексті багатомовного навчання. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. № 2. С. 37–46. URL: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.6> (дата звернення: 09.05.2024).

9. Наливайко О. О., Нуралієва Л. М., Сиволацька Л. М. Занурення в іншомовне середовище як ефективний засіб розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. № 1. С. 42–51. URL: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2021-49-05> (дата звернення: 09.05.2024).

10. Прус Н. О. Роль викладача іноземних мов у процесі формування полікультурної компетентності студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у віщій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. С. 165–168. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-2.31> (дата звернення: 09.05.2024).

11. Солодюк Н. В. Поняття «інтерактивний метод навчання» як лінгводидактична категорія. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2016. № 1(298). С. 107–114. URL: http://repo.dma.dp.ua/1509/1/Visnuk%20%E2%84%96_1%28298%29_%D0%A7_1__2016-p107-114.pdf (дата звернення: 09.05.2024).

12. Браєвська А., Єфімова О., Жицька С., Бецько О. Важливість модернізації та цифрової інтеграції у вивченні іноземних мов студентами

закладів вищої освіти у сучасному світі. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 5(33). С. 1042–1054. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/11369/11428> (дата звернення : 09.05.2024).

13. Athanassopoulos S., Manoli P., Gouvi M., Lavidas K., Komis V. The use of ChatGPT as a learning tool to improve foreign language writing in a multilingual and multicultural classroom. *Advances in Mobile Learning Educational Research*. 2023. Vol. 3. №. P. 818–824. URL: <https://doi.org/10.25082/amler.2023.02.009> (дата звернення: 09.05.2024).

14. Новік К., Козлов Є., Голубєва І. Застосування штучного інтелекту в процесі CPD для викладачів англійської мови: стратегії та перспективи. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 3(21). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-287-300](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-287-300) (дата звернення : 09.05.2024).

15. Voiko A., Shevtsova N., Yashanov S., Tymoshchuk O., Parzhnytskyi V. The impact of the integration of artificial intelligence on changes in the education process of Ukraine: prospects and challenges. *Eduweb*. 2024. Vol. 18. № 1. P. 180–189. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.13> (дата звернення: 05.05.2024).